

مرکز تحقیقات استراتژیک
معاونت پژوهش‌های سیاست خارجی

تحلیل راهبردی

شماره ۱۶۱

دی ۱۳۹۵

عفیفة عابدی
پژوهشگر مرکز تحقیقات استراتژیک

حداقل - حداکثر مطالبات طرف‌های مذاکرات آستانه

مقدمه

تحت تاثیر قرار گرفتن منافع ایران در سوریه در سایه توافقات پنهان و آشکار آنکارا و مسکو به وجود آورده است؛ به ویژه اینکه نمایش روسها و ترکها نشان می‌دهد که آنها جایی برای ایران در توافقات خود قایل نیستند.

از سوی دیگر شواهد چند ماه اخیر از تغییرات میدانی پس از عادی سازی روابط روسیه و ترکیه نشان می‌دهد؛ امتیازاتی که بین مسکو و آنکارا در سوریه مبادله می‌شود روشن تر و مشخص تر است و اگر مستقیماً در کوتاه مدت به تضعیف امنیت دولت سوریه نمی‌انجامد، در بلند مدت با تمامیت ارضی سوریه، اقتدار دولت مرکزی سوریه و در نتیجه خواست استراتژیک ایران در سوریه تعارض دارد.

بر این اساس؛ این گزارش درصدد ارائه حداقل و حداکثر و حداقل انتظارات طرف‌های مذاکره آستانه است که بر هم نهادن آنها می‌تواند به پیش بینی ماحصل نشست و پیامدهای آن کمک کند

بر اساس توافق روسیه و ترکیه، در اواسط یا اواخر ژانویه ۲۰۱۷، نشستی در آستانه قزاقستان برگزار می‌شود که در واقع نشستی برای اجرایی ساختن بیانیه توافق شده روسیه-ترکیه و ایران در مسکو است. «استفان دی مسیتورا» نماینده ویژه سازمان ملل در امور سوریه این نشست را که در قطعنامه ۲۳۳۶ شورای امنیت سازمان ملل نیز از آن حمایت شده، مقدمه نشست دیگری در ژنو می‌داند که انتظار می‌رود ۸ فوریه - ۲۰ بهمن ماه سال جاری تحت نظارت سازمان ملل برگزار شود. به نظر می‌رسد آتش‌بس و بازگشت دو طرف سوری به میز مذاکرات از جمله اهداف اعلامی نشست آستانه خواهد بود.

اما این اهداف بر اساس چه چارچوب توافقی احتمالی خواهد بود و نشست آستانه چه جنبه‌ها و پیامدهای دیگری خواهد داشت از موضوعات مهمی هستند که باید مورد توجه جدی ایران به عنوان یکی از بازیگران میدان سوریه قرار داشته باشند. چرا که همگرایی روسیه و ترکیه، ابهاماتی درباره احتمال

آستانه، با توجه به حمایت قطعنامه ۲۳۳۶ از آنها و با توجه به اشاره صریح به نقش ترکیه در فرآیند سیاسی جدید برای حل بحران سوریه، برای آنکارا یک دستاورد سیاسی مهم تلقی می‌شود، در نتیجه به نظر نمی‌رسد آنکارا منفعتی در شکست نشست آستانه داشته باشد. بنابراین احتمالاً ترکیه تلاش خواهد نمود نشست آستانه حداقل با توافق درباره آتش‌بس موفقیت آمیز نشان داده شود.

حداکثر = اما باید در نظر داشت ترکیه ضمناً خواستار اهداف زیر می‌باشد؛

۱. خارج نمودن ایران و حزب الله از سوریه و یا محدود ساختن حوزه عملیاتی آنها است.
۲. خارج نگهداشتن کردها از هر نوع آتش‌بس و حفظ حق عمل خود در برابر تحرکات کردها در شمال سوریه است.
۳. اخذ امتیازهای بیشتر سیاسی و میدانی برای گروه‌های معارض مورد حمایت ترکیه
۴. ادامه عملیات سپر فرات زیر چتر توافق و همکاری با روسیه، با آزاد سازی منبج و الباب و در نتیجه تسلط سرزمینی و قدرت تعیین کنندگی در آینده سوریه

حداقل - حداکثر مطالبات دولت سوریه

درباره موضع دمشق درباره مذاکرات پیشرو باید یک نکته کلی را در نظر داشت؛ برای دولت سوریه نشست آستانه هم فرصت محسوب می‌شود و هم تهدید.

گفتنی است پیروزی نظامی در میدان نبرد سوریه مطلوب‌ترین گزینه برای دولت اسد است. اما با وجود پیروزی بزرگ اخیر در حلب، اسد نمی‌تواند جبهه دیگری باز کند پیش از این که از پشتوانه روسیه در این نبرد بزرگ مطمئن باشد. امری که به

حداقل - حداکثر مطالبات روسیه

درباره انتظارات روسیه از نشست آستانه باید دو نکته را در نظر داشت:

حداکثر = نظر به تامین اهداف سه گانه روسیه در سوریه؛ ۱. رفع خطر حمله یکجانبه آمریکا و متحدانش به سوریه، ۲. بازگشت طرف‌های سوریه به میز مذاکرات و ۳. مهمتر از همه تضمین امنیت پایگاه‌های نظامی روسیه در سوریه، می‌توان گفت مسکو به اهداف مهم خود در سوریه دست یافته است. بنابراین شاید هیچ بازیگری به اندازه روسیه خواستار تسریع در آغاز روند دوره انتقالی نیست که تلویحاً به سرنوشت بشار اسد اشاره دارد؛ البته مبتنی بر یک راه حل روسی.

حداقل = اما با توجه به موانع موجود روسیه سعی دارد تا قبل از آن که رئیس جمهور جدید آمریکا به کاخ سفید قدم بگذارد، بحران سوریه را به نحوی که منافع راهبردی‌اش را تضمین می‌کند، به نقطه مطلوبی برساند تا راهی جز مشارکت در راه حل سیاسی در سایه مشروعیت بین‌المللی (با اتکا به شورای امنیت) برای هیچ یک از بازیگران باقی نماند. در نتیجه روس‌ها در آستانه هر دو هدف ۱.

آتش‌بس با هدف تضمین دستاوردهای میدانی اخیر سوریه ۲. تسهیل مذاکرات سیاسی و تدوین یک نقشه راه در این راستا را دنبال می‌کنند.

حداقل و حداکثر مطالبات ترکیه

ترکیه ملاحظات و مطالبات ژئوپلیتیکی-سیاسی و نظامی مهمی از نشست آستانه و در کل بحران سوریه دنبال می‌کند.

حداقل = اول اینکه؛ قرارگرفتن ترکیه به عنوان یکی از طرف‌های اصلی در نشست مسکو و حالا

جدید آمریکا به مساله سوریه، یک دستاورد بزرگ از نشست آستانه خواهد بود. بر این اساس به نظر نمی‌رسد معارضان هدفی فراتر از آتش‌بس را در نشست پیش‌رو دنبال کنند.

نظر می‌رسد با شرایط فعلی دشوار است؛ در شرایطی که

۱. سوریه بر حلب مسلط شده و موضع دولت بشار در مذاکرات تقویت شده است،

۲. آمریکا از بحران سوریه به شکل موقت کنار کشیده و

۳. ترکیه نشان می‌دهد به همکاری با روسیه برای حل و فصل بحران سوریه متمایل است.

یادآوری می‌شود نبرد حلب از دیدگاه روس‌ها وسیله‌ای برای تقویت دست‌اسد در این بازی بود، نه دلیلی برای دامن‌زدن به اشتیاق دولت‌اسد در مورد پیگیری پیروزی‌ها و پس‌گرفتن بقیه سوریه.

حداکثر ≤ بنابراین برای دولت سوریه متقاعد ساختن حامیان خود، به ویژه دولت روسیه بر لزوم پیگیری راهبرد نظامی برای تسلط کامل بر غرب سوریه را باید هدف بزرگی و دشوار در نشست آستانه دانست.

حداقل ≤ با این حال برای سوریه آتش‌بس به شرط تضمین موقعیت و تقویت مواضع دولت در دمشق و حلب، بدون واگذاری امتیاز سیاسی و میدانی یک نتیجه مطلوب از نشست آستانه خواهد بود.

حداقل-حداکثر مطالبات معارضان سوری

حداکثر ≤ حتی برای گروه‌های معارضی که به مذاکرات آستانه می‌پیوندند نیز؛ روی میز نگهداشتن شرط برکناری بشار‌اسد از قدرت و خودداری از واگذاری امتیاز بیشتر میدانی-سیاسی هدف بزرگ محسوب می‌شود.

حداقل ≤ با این حال برای این گروه‌ها تضمین امنیت خود در شمال غربی سوریه و بقیه نقاط، حداقل در چند ماه آینده تا تعیین رویکرد دولت

